

NASTAVNA JEDINKA 1: Stereotipi i predrasude

Šta je identitet? Kako doživljam druge, kako oni vide mene?

Ko sam ja zapravo? Svakog dana, učenici iskuse najrazličitije vrijednosti i načine zajedničkog života. Kako bi pronašli svoje mjesto, moraju razviti sposobnost pravljenja izbora. Šta mogu uraditi, šta ne smijem uraditi? Šta je dobro, a šta loše? Djeca i mladi brzo shvate da se na ova pitanja ne može lako odgovoriti. Ono što je dobro u jednom slučaju može biti loše u nekom drugom. Kako mogu odlučiti? Koje smjernice imam?

Dva važna instrumenta za lične smjernice jesu državni ustav i njegov pristup ljudskim pravima. To su dvije polazne tačke koje pokazuju pluralizam vrijednosti u društvu. Najvažnije princip jeste lična sloboda, koja svakom pojedincu daje pravo da razvije svoju ličnost u okruženju međusobne tolerancije i odgovornosti, doprinoseći tako i zajednici u kojoj živi i čovječanstvu općenito. Možemo se uvelike razlikovati po našim stajalištima i interesima, pod uslovom da smo se složili oko pravila kako možemo mirno raspravljati o svojim nesuglasicama.

Djeca i mladi trebali bi znati da se i odrasli muče s izazovima i zahtjevima s kojima se susreću. Također bi trebali shvatiti da nastavnici ne posjeduju ključ apsolutne istine, nego prave greške i pokušavaju učiti iz njih.

Ova nastavna jedinka bavi se nekim od pitanja o razvoju identiteta osobe te o tome kako ljudi i grupe doživljavaju sami sebe i druge. Učenici bi trebali shvatiti da njihov identitet određuju i oni sami i njihova komunikacija s drugima. Identitet se određuje kako pronalaskom razlika među pojedincima tako i potrebom za pripadanjem i zaštitom porodice i vršnjaka. Mladi ljudi će sebe bolje razumjeti kada istražuju svoje lične osjećaje i potrebe, svoj lični razvoj i želje za budućnost. Trebaju eksperimentirati s različitim oblicima ponašanja i proširivati svoj spektar odnosa s drugima, a to će naučiti kroz konstruktivan doprinos situacijama društvene komunikacije.

Društvena i politička historija naše države ima snažan uticaj na naš sadašnji život. Učenici bi trebali postati svjesni tog uticaja time što će redovno prikupljati informacije o aktuelnim problemima i o njima raspravljati, čime će formirati svoje lično mišljenje i slušati mišljenja drugih. Oni moraju posvetiti veliku pažnju stajalištima, predrasadama i stereotipima koji su dio javnog mišljenja. Osoba treba biti svjesna ovih suptilnih oblika uticaja kako bi se mogla protiv njih boriti, te kritički razmatrati vlastite izbore kako bi ih, po potrebi, mogla izmijeniti.

Obrazovanje za demokratiju i ljudska prava

Kroz ovaj niz lekcija učenici će:

- upoznati vrste stereotipa i kako se stvaraju predrasude;
- shvatiti da pojedincima i grupama stalno pripisujemo određene kvalitete;
- shvatiti da nam takvo pripisivanje pomaže da se nosimo sa složenošću naših svakodnevnih života;
- shvatiti da takvo pripisivanje može biti štetno i nepošteno;
- naučiti da takvo pripisivanje potpomaže stvaranje identiteta pojedinca i grupe;
- naučiti da je identitet složena stvar, a to znači da svaku osobu možemo i moramo drukčije razumjeti i opičasi.

NASTAVNA JEDINKA 1: Stereotipi i predrasude

Šta je identitet? Kako doživljam druge, kako oni vide mene?

Naslov lekcije	Obrazovni ciljevi	Učenički zadaci	Sredstva	Metode
1. lekcija: Kako drugi vide određenu osobu?	Učenici doživljavaju složenost stajališta i sami izabiru.	Učenicima se dodjeljuju određene uloge i oni formiraju svoje mišljenje. Uče kako promijeniti perspektivu.	Opisi uloga, materijal za učenike 1.1 (grupe 1-3), veliki listovi papira, flomasteri.	Grupni rad
2. lekcija: Kako se sve osoba može opisati?	Učenici shvataju da se različiti opisi mogu odnositi na jedan isti identitet.	Učenici vježbaju i glume određene situacije te predstavljaju svoj pisani rad. Raspravljaju o scenama koje su vidjeli.	Rezultati prve lekcije postaju osnovni materijal druge. Učenici shvataju da se bez njihovog učešća i njihovog doprinosa nastavna jedinka ne može nastaviti.	Gluma po ulogama, prezentacija i vođena plenarna rasprava
3. lekcija: Stereotipi i predrasude	Učenici shvataju kako su stereotipi i predrasude povezani i kako mogu dovesti do pojednostavljenih, ali također nepoštenih stajališta o pojedincima, grupama ljudi i cijelim državama.	Učenici razmišljaju o svom viđenju drugih i o tome raspravljaju u grupama.	Prazni listovi papira i flomasteri.	Grupni rad, plenarna rasprava
4. lekcija: Stereotipi o meni!	Učenici postaju svjesni toga kako ih drugi doživljaju i uče kako to prihvatiti. Oni bolje shvaćaju kako drugi doživljaju njihov identitet i reagiraju na to.	Učenici opisuju sebe i druge i zatim upoređuju svoje rezultate.	Materijal za učenike 1.2.	Rad u parovima, plenarna rasprava

Dodatni materijali za nastavnike

Stereotipi i predrasude

Šta je stereotip?

Ljude često određujemo kao pripadnike određenih grupa, ovisno o njihovoj kulturi, njihovim vjerskim uvjerenjima, njihovom porijeklu i vanjskim obilježjima poput boje kože, visine, frizure ili načina odijevanja.

Često ova definicija grupa ide zajedno s dodjeljivanjem određenih kvaliteta ljudima, pa se te određene slike povezuju s pojedinim grupama. Kada su te slike pretjerane do te mjere da teško odgovaraju stvarnosti zovemo ih stereotipima.

Stereotipi se također mogu pronaći u knjigama (čak i školskim udžbenicima), stripovima, reklamama ili filmovima. I vi ste zasigurno naišli na takve stereotipe. Sjetite se, na primjer, slike afričkih žena koje nose suknje od palminog lišća, imaju debele usne i male kosti koje su im probodne kroz nos.

Od stereotipa do predrasude

Ako osobu ili grupu sudimo samo prema stereotipima, a ne kao pojedinca ili grupu pojedinaca, to već prelazi u predrasudu. Mišljenje o osobi ili grupi već formirano, a da ih zapravo i ne poznajemo. Takva stajališta i ideje najčešće nemaju nikakve veze sa stvarnošću i često su nepovoljni ili neprijateljski.

„Pozitivni“ stereotipi

Međutim, postoje i pozitivni stereotipi. Na primjer, ako neko kaže da crni ljudi brzo trče, to možemo nazvati pozitivnim stereotipom. „Pa šta ima loše u tome?“ mogli biste pomisliti. Ali u ovom slučaju su ljudi također nepravedno stavljeni u isti „koš“. Samo razmislite: je li stvarno istina da svi crni ljudi brzo trče?

Koja je pozitivna svrha stereotipa?

Čini se da predrasude čine svijet jednostavnijim i manje kompliciranim. Kada ljudi sreću druge koji se čine čudnima, to im često daje osjećaj nelagode. U takvim situacijama predrasude dozvoljavaju ljudima da potisnu svoju nelagodu – ja se mogu pretvarati da znam sve o drugima i ne trebam postavljati nikakva pitanja. Ali kao posljedica toga, od samog početka smislen susret i istinsko razumijevanje postaju nemogući.

Koja je posljedica predrasuda?

Predrasude su uvredljive. Prije svega, koriste se kako bi se prema nekome nepravilno postupalo. Predrasude ljude lišavaju mogućnosti da pokažu ko su i šta su sposobni postići. Na primjer, poslodavac možda neće dati posao turskom kandidatu jer je čuo da „oni“ uvijek kasne na posao. Neki ljudi su skloni predrasudama i populističkim idejama iako ne znaju nikoga ko bi mogao potvrditi ova negativna stajališta.

Šta možemo uraditi protiv predrasuda?

Predrasude teško izumiru i zbog toga se teško nositi s njima. Ali nema potrebe gubiti nadu: niko nije rođen s predrasudama. One se nauče i stoga se mogu i odučiti. Prije nego procijenite određenu osobu pitajte je da vam objasni zašto je napravila to o čemu se raspravlja. Sjetite se da vi sigurno ne biste voljeli da vas osude prije nego što vas saslušaju.